

Nr 168.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(5:e avd.)

I propositionen nr 132 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 10 mars 1950, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela pensionsbestämmelser för 1) vissa förutvarande reservbarnmorskor m. fl., 2) vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik, 3) befattningshavare hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning, 4) vissa befattningshavare hos statens hantverksinstitut och 5) vissa befattningshavare inom den statsunderstödda folktandvården.

Förbättring av pensionsvillkoren för vissa förutvarande reservbarnmorskor m. fl.

I skrivelse den 26 maj 1948, nr 224, anhöll riksdagen i anledning av väckt motion (II:312) och under återopande av bankoutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 35, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning beträffande möjligheterna att ernå förbättrade pensionsvillkor för f. d. reservbarnmorskor samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Bankoutskottet hade i sitt utlåtande framhållit, att pensionsrätt på grund av tidigare anställning som reservbarnmorska tillkomme endast ett mindre antal f. d. reservbarnmorskor, vilkas tjänster blivit vederbörligen reglerade och därmed förenade med delaktighet i statens pensionsanstalt. I åtskilliga fall syntes landstingen ha uraktlåtit att genom tjänstereglering ordna pensioneringsfrågan. Denna underlåtenhet från landstingens sida hade verkat särskilt olägligt för sådana f. d. reservbarnmorskor, vilkas tjänstgöring varit av den art och omfattning, att densamma skäligen bort bliva pensionsgrundande. I vissa fall hade barnmorskor, vilka i samband med ikraftträdandet år 1944 av gällande distriktsbarnmorskeorganisation övergått från befattning som reservbarnmorska till tjänst som distriktsbarnmorska, icke kunnat få tillgodoräkna tidigare tjänstgöring för pension.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 26 november 1948 anbefallt 1944 års pensionsutredning att verkställa den av riksdagen avsedda utredningen och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet, har pensionsutredningen den 27 juni 1949 framlagt förslag till förbättring av pensionsvillkoren för vissa förutvarande reservbarnmorskor m. m.

De för reservbarnmorskorna menliga konsekvenserna av att huvudmännen endast i mindre utsträckning begagnat sig av möjligheten att bereda dem pensionsrätt i statens pensionsanstalt äro tvåfaldiga. Dels ha vissa reservbarnmorskor, som icke vid eller efter anställningens frånträdande erhållit annan, med pensionsrätt förenad anställning, kommit att sakna den rätt till genast börjande eller uppskjuten pension, som eljest kunnat tillkomma dem på grund av reservbarnmorskeanställningen. Dels har ett betydande antal reservbarnmorskor, som vid eller efter anställningens frånträdande erhållit pensionsberättigande befattning, exempelvis såsom distriktsbarnmorska, icke medgivits att såsom tjänstår i pensionshänseende tillgodoräkna tiden för anställning som reservbarnmorska, något som medfört att de i åtskilliga fall erhållit eller beräknas komma att erhålla förhållandevis starkt avkortade pensioner. Den föreliggande situationen har ej heller helt täckts av befintliga bestämmelser om tjänstårsberäkning för fall, då före pensionsberättigande anställning innehafvs anställning utan pensionsrätt.

1944 års pensionsutredning har närmast inriktat sina undersökningar på spörsmålet, i vilken mån en förbättring av pensionsvillkoren för f. d. reservbarnmorskor kan åvägbringas genom sådana rent statliga åtgärder, vilka samtidigt som de framstå som motiverade av billighetshänsyn stå i överensstämmelse med de grundsatser, som i andra fall tillämpas beträffande statlig pensionering av viss icke statsanställd personal. Från denna allmänna utgångspunkt begränsas frågan att avse den kategori av reservbarnmorskor, som vid eller efter avgången från reservbarnmorskeanställningen tillträtt annan, med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad befattning och erhållit eller kommer att erhålla genast börjande tjänstepension.

Pensionsutredningen har föreslagit vissa jämkningar i gällande statliga pensionsbestämmelser i syfte att bereda möjlighet till en förbättring i pensionsvillkoren för ifrågavarande kategori av reservbarnmorskor. Pensionsbestämmelserna skulle efter dessa jämkningars vidtagande bereda möjlighet till tillgodoräkning såsom tjänstår av tid då vederbörande innehaft anställning som reservbarnmorska eller, vad angår åren 1920—1937 under vilka dylik anställning var förenad med skyldighet att tjänstgöra endast vid förfall för distriktsbarnmorska, tid då reservbarnmorska fullgjort tjänstgöring; med reservbarnmorskeanställning skulle, såvitt angår tiden 1938—1943, jämsställas anställning såsom vikarie å reservbarnmorsketjänst eller å distriktsbarnmorsketjänst. I konsekvens med innebörden av övergångsanordningar, vidtagna i anslutning till ikraftträdandet den 1 januari 1950 av det nya SPA-reglementet, skulle ifrågavarande förmån till hälften beredas vederbörande på statens bekostnad och oberoende av huvudmannens villighet att bidra

till förbättringen genom erläggande av engångsavgift. Detta skulle ske, beträffande befattningshavare, för vilka SPA-reglementet blivit gällande, genom att halva tiden tillgodoräknades såsom tjänstår och beträffande tidigare pensionerade befattningshavare genom att de av staten helt bekostade förmånerna enligt kungörelsen 1947: 658 alltid tillätes utgå med de belopp, vartill de skulle ha beräknats, därest full engångsavgift erlagts. En större förbättring av pensionsvillkoren än nu angivits skulle bliva möjlig, i den mån huvudmannen för ändamålet inbetalade viss engångsavgift till statens pensionsanstalt.

I vissa remissyttranden ha framställts erinringar mot pensionsutredningens förslag. Vad angår tidsperioden 1920—1937 har Svenska barnmorskeförbundet hävdat, att tjänstår borde få beräknas för hela den tid, anställning som reservbarnmorska därunder innehafts, och således ej endast för tjänstgöringstiden såsom distriktsbarnmorska; statskontoret har uttalat, att tjänstårsberäkning för tid före år 1938 borde kunna medgivas endast för det fall, att den före sagda år fullgjorda tjänstgöringen å distriktsbarnmorskebefattning sammanlagt omfattade minst ett år. Förslaget om genomförande av viss del av pensionsförbättringen på statens bekostnad och oberoende av huvudmännens villighet att genom erläggande av engångsavgifter medverka till densamma har avstyrkts av statskontoret. Barnmorskeförbundet har däremot hemställt, att kostnaderna för pensionsregleringen helt måtte täckas av statsmedel. Svenska landstingsförbundets och Svenska stadsförbundets styrelser ha, utan att framställa direkt erinran mot förslaget, gjort uttalanden i den riktningen, att man knappast kan påräkna, att huvudmännen komma att erlægga de av utredningen föreslagna engångsavgifterna till statens pensionsanstalt.

Föredragande statsrådet har anfört i huvudsak följande.

»För egen del anser jag mig med beaktande av de speciella omständigheter, som föreligga i detta fall, kunna förorda, att det av 1944 års pensionsutredning framlagda förslaget genomföres. Jag tillstyrker således, att en pensionsförbättring i föreslagen omfattning och på föreslaget sätt på statens bekostnad beredes vissa f. d. reservbarnmorskor, och vill härvid särskilt erinra om att förslaget i denna del nära ansluter sig till innebörden av övergångsanordningar, som vidtagits i samband med SPA-reglementets ikraftträdande den 1 januari 1950. Att i större utsträckning än som föreslagits belasta statsverket med kostnader för ändamålet anser jag mig å andra sidan av hänsyn till de i sådant fall uppkommande konsekvenserna icke kunna tillstyrka. Vad särskilt angår yrkandet, att tid för anställning som reservbarnmorska under tidsperioden 1920—1937 skulle kunna i sin helhet tillgodoräknas såsom tjänstår, vill jag framhålla, att emot bifall härtill talar, att anställningen varit förenad med allenast temporär tjänstgöringsskyldighet och till följd därav med ett relativt lågt fast arvode; jag vill också framhålla, att vissa andra grupper av reservpersonal med fast arvode enligt gällande statliga pensionsbestämmelser äga vid övergång till annan, pensionsberättigande anställning såsom tjänstår tillgodoräkna endast tid för under reservanställningen full-

gjord tjänstgöring. Vad slutligen angår förslaget att bereda möjlighet till viss ytterligare pensionsförbättring mot att huvudmannen till statens pensionsanstalt inbetalar engångsavgift, synes det visserligen vanskligt att bedöma i vad mån detta kan bliva av nämnvärd praktisk betydelse. Jag delar emellertid pensionsutredningens uppfattning, att pensionsbestämmelserna böra utformas så, att utrymme finnes för en sådan anordning; detta innebär givetvis intet ställningstagande till den mellan arbetsgivaren—huvudmannen och arbetstagaren föreliggande interna frågan, om och i vad mån engångsavgift bör erläggas.

Jag förordar, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande att meddela bestämmelser av i huvudsak den innebörd, som nu angivits. Bestämmelserna torde böra givas tillämplighet räknat från och med den 1 januari 1950, då SPA-reglementet trädde i kraft.»

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av fru *Svenson m. fl.* väckt motion (I: 428), vari yrkats, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela sådana pensionsbestämmelser för förutvarande reservbarnmorskor med flera, att tid för anställning såsom reservbarnmorska under tidsperioden 1920—1937 skall i sin helhet kunna tillgodoräknas såsom tjänstår.

Beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 oktober 1949 har vetenskapsakademien gjort framställning om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för personal vid akademiens forskningsinstitut för experimentell fysik.

Forskningsinstitutet — som sedan sin tillkomst år 1936 varit speciellt inriktat på kärnfysiska forskning, d. v. s. på studiet av atomkärnornas byggnad och reaktioner — åtnjuter betydande anslag av statsmedel. Grunderna för statens bidrag till institutet återfinnas i propositionen den 22 februari 1946 (nr 95) angående vissa anslag till vetenskapsakademien.

Beträffande statens bidrag till institutets verksamhet samt befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden må framhållas följande.

Staten bekostar en personlig professur, varjämte en personlig ordinarie statlig befattning såsom laborator i lönegrad Ca 30 inrättats. Staten bidrager vidare till löner åt institutets övriga personal samt med visst belopp till institutets driftkostnader i övrigt.

Bortsett från professorn och laboratorn äro vid institutet anställda nitton befattningshavare, vilka, ehuru icke inordnade i det statliga lönesystemet, åtnjuta lön i enlighet med vad som gäller för statliga befattningshavare. Ifrågavarande personal utgöres av fyra laboratorer (29 lönegraden), fem biträdande laboratorer (27 lönegraden), en radioingenjör (27 lönegraden), två forskningsassistenter (22 lönegraden), en maskinmästare (18 lönegraden),

en mekaniker (16 lönegraden) och 5 laboratorietekniker (14 lönegraden). Statens bidrag till lönekostnaderna har avpassats så, att det i stort sett täcker löneutgifterna för en personal av angivna storlek och sammansättning.

Av nämnda nitton befattningshavare äro fem pensionsförsäkrade i Svenska personalpensionskassan.

Statens pensionsanstalt har icke gjort invändning mot att under SPA-reglementet inordnades de befattningshavare vid institutet, som hade en mera fast icke-statlig anställning.

Föredragande statsrådet har framhållit, att förslag om inordnande av nya befattningshavargrupper under statens pensionsanstalts verksamhet borde i avvaktan på särskild utredning bedömas med utgångspunkt från de grunder, på vilka den hittillsvarande avgränsningen av pensionsanstaltens verksamhet byggde, och därefter anfört följande.

»Vad angår det här föreliggande spørsmålet om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik anser jag i likhet med statens pensionsanstalt, att det är väl förenligt med angivna synpunkter att nu bereda dessa befattningshavare möjlighet att erhålla dylik pensionsrätt. Jag vill därför förorda, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande att meddela de bestämmelser, som erfordras för detta ändamål. Sålunda böra i 39 § SPA-reglementet upptagas fast anställda befattningshavare vid ifrågavarande forskningsinstitut. Därvid bör angivas, att de skola tillhöra grupp B och alltså kunna beredas pensionsrätt sedan pensionsanstalten beviljat registrering. Vidare bör stadgandet 10 c i 38 § reglementet göras tillämpligt å befattningarna; enligt detta stadgande skall pensionsåldern utgöra 60 år för befattning, hänförd till någon av pensionsklasserna 1:1—1:19, och 65 år för annan befattning, dock att statens pensionsanstalt skall äga fastställa pensionsåldern till 63 eller 65 respektive 60 eller 63 år, där så med hänsyn till pensionsåldern för jämförlig statlig befattning befinnes påkallat. Bestämmelserna i ämnet torde böra träda i tillämpning den 1 juli 1950.»

Beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för befattningshavare hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning.

I propositionen den 1 april 1949 (nr 200) med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, m. m. framhöll chefen för finansdepartementet, att han ansåge övervägande skäl tala för att Centralförbundet för nykterhetsundervisning bereddes möjlighet att vinna anslutning till statens pensionsanstalt men att han icke vore i tillfälle att utan viss utredning framlägga förslag i ämnet. I utlåtande (nr 48) i anledning av berörda proposition jämte i ämnet väckta motioner

uttalade bankoutskottet, att utskottet vore av den uppfattningen att åtgärder för beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt åt förbundets befattningshavare borde vidtagas efter den särskilda utredning, departementschefen ansett erforderlig. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran (skr. nr 396).

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 november 1949 har styrelsen för Centralförbundet för nykterhetsundervisning hemställt om åtgärder i syfte att den hos förbundet anställda personalen måtte erhålla möjlighet att från och med den 1 juli 1950 vinna anslutning till statens pensionsanstalt.

Centralförbundet för nykterhetsundervisning är en sammanslutning mellan i Sverige arbetande nykterhetssällskap och vissa andra organisationer, som förklarat sin anslutning till förbundets syften och som i viss ordning erhållit representationsrätt i förbundet. Förbundet åtnjuter för sin verksamhet väsentliga bidrag av statsmedel. Såsom villkor därför gäller att förbundet såsom föreläsningsbyrå i den omfattning skolöverstyrelsen påkallar ombesörjer den statsunderstödda föreläsnings- och instruktionsverksamheten för nykterhetens främjande samt att förbundet underkastar sig statligt medinflytande på och kontroll av verksamheten.

Hos förbundet äro för närvarande anställda följande befattningshavare, nämligen en direktör, två assistenter, en kassör, två kanslibiträden, två kontorsbiträden, en kurssekreterare och en vaktmästare.

Med undantag av kurssekreteraren och vaktmästaren åtnjuta befattningshavarna lön enligt den för statens tjänstemän gällande löneskalan. Den nuvarande kurssekreteraren, som är ordinarie folkskollärare och som åtnjuter tjänstledighet från folkskollärartjänsten för uppehållande av befattningen såsom kurssekreterare, åtnjuter ett årsarvode av 12 892 kronor 20 öre. Kurssekreteraren, som tidigare varit anställd på deltid på sådant sätt att tjänsten varit förenad med deltidsanställning såsom av statsmedel avlönad instruktör hos Sveriges lärares nykterhetsförbund, är sedan den 1 juli 1949 helt anställd hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning. Enligt avtal med Sveriges lärares nykterhetsförbund skall kurssekreteraren i denna sin egenskap sköta även de göromål, som åvila sistnämnda organisations instruktör. Härför lämnar Sveriges lärares nykterhetsförbund en mot göromålets omfattning svarande ersättning till centralförbundet. Vaktmästaren hos centralförbundet, vilken är partiellt arbetsför, åtnjuter lön med 300 kronor för månad.

Centralförbundets befattningshavare åtnjuta lön vid sjukdom ävensom semester i anslutning till för motsvarande statliga befattningshavare gällande bestämmelser.

Vad pensionsförhållandena beträffar, är förbundets direktör pensionsförsäkrad i enskilt försäkringsbolag. Årsavgiften härför erlägges till viss mindre del av befattningshavaren själv och i övrigt av förbundet. De båda kanslibiträden äro pensionsförsäkrade i Svenska personalpensionskassan. För ett av kanslibiträdena har förbundet under två år erlagt årsavgiften för försäkringen, medan befattningshavaren därefter själv bestritt avgiften. Det andra kanslibiträdet har under hela sin anställningstid hos förbundet själv svarat för årsavgiften. För övriga befattningshavare är pensionsfrågan helt olöst.

Föredragande statsrådet har anfört i huvudsak följande.

»Såsom statens pensionsanstalt i sitt utlåtande i ärendet föreslagit böra de fast anställda befattningshavarna hos centralförbundet vid ett inordnande under SPA-reglementet hänföras till den i reglementet avsedda gruppen B och alltså förenas med pensionsrätt, sedan pensionsanstalten på framställning beviljat registrering i enlighet med bestämmelserna i 3 § reglementet. Den pensionsklass, till vilken befattning skall vara hänförd, bör av pensionsanstalten bestämmas i enlighet med stadgandena i 7 § 2 mom. reglementet. Frågan om tjänstårsberäkning för tid före befattnings avslutning till reglementet bör lösas i enlighet med reglementsbestämmelserna jämte tillhörande övergångsbestämmelser. Vad slutligen angår pensionsåldern, bör bestämmelsen 10 c i 38 § reglementet göras tillämplig; enligt denna skall pensionsåldern utgöra 60 år för befattning, hänförd till någon av pensionsklasserna 1: 1—1: 19, och 65 år för annan befattning, dock att statens pensionsanstalt skall äga bestämma pensionsåldern till 63 eller 65 respektive 60 eller 63 år, där så med hänsyn till pensionsåldern för jämför- lig statlig befattning befinnes påkallat.

Jag förordar, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande att meddela bestämmelser av nu angiven innebörd. Bestämmelserna torde böra tillämpas från och med den 1 juli 1950.»

Beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid statens hantverksinstitut.

Verksamheten vid statens hantverksinstitut bygger på samverkan mellan staten och hantverkets organisationer. I enlighet med riktlinjer, som framlagts i propositionen den 28 februari 1947 (nr 153) angående anslag till statens hantverksinstitut och som av riksdagen lämnats utan erinran (statsutsk. utl. nr 155; r. skr. nr 307), skall staten utan kostnad för hantverket tillhandahålla erforderliga lokaler samt helt svara för de allmänna administrationskostnaderna, innefattande bl. a. löneutgifter för i huvudsak den personal, som är att betrakta såsom gemensam för olika verksamhetsgrenar vid institutet. Till övriga kostnader, omfattande bl. a. utgifter för löner åt konsulenter, speciallärare och tillfälliga biträden m. m., lämnar staten ett allmänt, till beloppet maximerat bidrag, medan återstoden av dessa kostnader bestrides med institutets egna inkomster (kursavgifter, inkomster av publikationstryck, inkomster av informationsverksamhet m. m.) och bidrag från näringsorganisationerna. Det har förutsatts, att institutets styrelse skulle äga stor frihet att besluta om anställningsförhållandena för bland andra konsulenter och om anskaffande av utrustning m. m.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 juni 1949 har styrelsen för statens hantverksinstitut gjort framställning i syfte att den personal, som vid institutets icke statligt reglerade verksamhet hade mera stadigvarande anställning, måtte erhålla pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

Styrelsen har därvid anfört i huvudsak följande.

De befattningshavare, som till följd av utformningen av reglerna för finansieringen av verksamheten vid institutet icke kunnat tillförsäkras ordinarie eller extra ordinarie befattningar, ha genom beslut av styrelsen medgivits rätt till semester, lön vid tjänstledighet, reseersättning och sjukvård i överensstämmelse med i statens allmänna avlöningsreglemente meddelade föreskrifter. Någon reglering av pensionsrätten för ifrågavarande tjänstemän har däremot icke kunnat åstadkommas.

Att till institutet varaktigt knuten arvodesavlönad personal till följd av reglerna för verksamhetens finansiering oberoende av befattningarnas i flertalet fall mera stadigvarande karaktär undantages från rätten till tjänste- och familjepension synes styrelsen högst otillfredsställande.

Föredragande statsrådet har — under framhållande av att skilda uppfattningar kommit till uttryck beträffande det sätt, varpå pensionsfrågan bör lösas för de befattningshavare som inneha anställning inom den icke statligt reglerade men med bidrag av statsmedel uppehållna verksamheten vid statens hantverksinstitut — anfört följande.

»Å ena sidan har styrelsen för institutet liksom också statskontoret och en ledamot av styrelsen för statens pensionsanstalt ansett, att befattningshavarna borde erhålla möjlighet att vinna anslutning till statens pensionsanstalt, medan å andra sidan styrelsen för pensionsanstalten — med undantag av nyssnämnda ledamot — framhållit, att ifrågavarande personal måste anses vara anställd i statens tjänst och att med hänsyn därtill i första hand borde eftersträvas att få pensioneringen för densamma ordnad enligt de för statstjänstemän gällande bestämmelserna, vilket kunde ske antingen genom att bereda personalen ordinarie eller extra ordinarie anställning eller genom att, med tillämpning av stadgandet i 1 § 2 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, inordna personalen under de för statsanställda gällande bestämmelserna.

Även om ifrågavarande befattningshavare äro att anse såsom anställda i statens tjänst, synes det mig icke böra ifrågakomma att bereda dem ordinarie eller extra ordinarie anställning; i 1947 års riksdagsbeslut förutsattes att de skulle knytas till institutet under mera obundna anställningsformer med stor frihet för styrelsen att besluta i fråga om anställningsförhållandena, varigenom möjligheter skulle skapas för en önskvärd rörlighet i institutets verksamhet. Av samma anledning torde befattningshavarna icke heller böra, med stöd av 1 § 2 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet, inordnas under de för statstjänstemännen gällande pensioneringsbestämmelserna. Med hänsyn härtill och i betraktande jämväl av sättet för finansieringen av den del av institutets verksamhet, varom här är fråga, har jag funnit övertvägande skäl tala för att pensionsfrågan för berörda personal löses genom att densamma inordnas under SPA-reglementet.

Vad pensionsvillkoren beträffar, torde befattningarna vid ett inordnande under SPA-reglementet böra hänföras till grupp B och sålunda förenas med pensionsrätt först efter registrering enligt 3 § reglementet; för registrering förutsattes, bl. a., att befattningen är av stadigvarande art och att befatt-

ningens huvudman, varmed i detta fall bör förstås styrelsen för statens hantverksinstitut, gör framställning om registreringen. Pensionsåldersbestämelsen 10 c i 38 § reglementet torde vidare böra göras tillämplig på befattningarna, vilket medför befogenhet för statens pensionsanstalt att bestämma pensionsåldern i anslutning till gällande bestämmelser för stats-tjänstemän.»

Vissa jämkningar i pensionsbestämmelserna för befattningshavare inom den statsunderstödda folktandvården.

I en den 17 februari 1950 dagtecknad proposition, nr 84, ha framställts vissa förslag angående ändringar i folktandvårdens organisation m. m., varvid uttalats, att vissa av de i propositionen framförda förslagen eventuellt borde föranleda ändringar i SPA-reglementet.

Föredragande statsrådet anför nu följande.

»I nyssnämnda proposition förutsättes, att föreståndare för centraltandpoliklinik skall erhålla tjänstebenenämningen lasarettstandläkare. Förutom att härav betingad jämkning vidtages i SPA-reglementet torde, i enlighet med vad statens pensionsanstalt föreslagit i ett i ärendet avgivet remissyttrande, ifrågakvarande befattningar böra hänföras till grupp A.

Enligt nämnda proposition skall vidare såsom tandvårdsinspektör kunna anställas annan än lasarettstandläkare. Sådan befattning torde böra hänföras till grupp B och till pensionsklass 1: 34, varjämte bör fastställas 65 års pensionsålder för densamma.

För annan tandläkare än föreståndare för centraltandpoliklinik samt för tandsköterska må, såsom förut nämnts, pensionsreglementet enligt sin nuvarande lydelse tillämpas under förutsättning att vederbörande har skyldighet att tjänstgöra minst 1 900 timmar årligen. Detta villkor sammanhänger med att arbetstiden för distriktstandläkare i gällande statsbidragskungörelse är bestämd till minst 1 900 timmar årligen. Vid bifall till i förenämnda proposition framställt förslag att arbetstiden i stället skall bestämmas till 42 timmar per vecka bör erforderlig jämkning ske i pensionsreglementet. Därest, såsom i oförmälda proposition förordats, i gällande statsbidragskungörelse intagna stadganden om distriktstandläkares och tandsköterskas minimilön slopas, böra vidare distriktstandläkare och distriktstandsköterska i pensionshänseende hänföras till samma grupp som andra fast anställda tandläkare och tandsköterskor eller med andra ord överföras från grupp A till grupp B.

Övriga i propositionen nr 84 framförda förslag torde icke böra föranleda någon ändring av bestämmelserna i pensionsreglementet.

Kungl. Maj:t torde för sig böra utverka riksdagens bemyndigande att vidtaga jämkningar i SPA-reglementet i huvudsaklig överensstämmelse med vad sålunda angivits. De ändrade bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 januari 1951, då ändringarna i folktandvårdens organisation avsetts skola genomföras.»

Utskottet.

Vad först angår det i propositionen framlagda förslaget om en förbättring av pensionsvillkoren för vissa förutvarande reservbarnmorskor m. fl. har detsamma tillkommit i anledning av en av 1948 års riksdag gjord hemställan om utredning i ämnet. De förhållanden, som föranlett riksdagens anhållan, synas närmast sammanhånga med att vederbörande huvudmän endast i mindre utsträckning utnyttjat föreliggande möjlighet att bereda reservbarnmorskorna pensionsrätt i statens pensionsanstalt. Denna uraktlåtenhet från huvudmännens sida har bl. a. medfört, att åtskilliga reservbarnmorskor, som vid eller efter anställningens frånträdande erhållit pensionsberättigande tjänst, exempelvis som distriktsbarnmorska, icke fått tillgodoräkna föregående anställningstid i pensionshänseende, varför pensionerna i många fall kommit att bli förhållandevis starkt avkortade. För denna kategori av f. d. reservbarnmorskor föreslås nu vissa förbättringar i pensionsvillkoren. I sådant syfte skulle möjlighet beredas vederbörande att såsom tjänstår i pensionshänseende tillgodoräkna föregående tjänstetid respektive i vissa fall föregående effektiv tjänstgöring som reservbarnmorska. Denna förmån skulle till hälften ske på statens bekostnad och oberoende av huvudmannens villighet att bidra till förbättringen genom erläggande av engångsavgift.

Vid den granskning utskottet ägnat ifrågavarande förslag har utskottet funnit, att detsamma torde i rimlig utsträckning tillgodose den personalgrupp, varom här är fråga. I likhet med föredragande statsrådet anser utskottet icke motiverat, att statsverket skulle i större utsträckning än som förordats belastas med kostnader för ändamålet. Såsom föredraganden framhållit, ansluter sig förslaget härvidlag nära till innebörden av de övergångsanordningar, som vidtagits i samband med ikraftträdandet den 1 januari 1950 av det nya SPA-reglementet. Utskottet får för den skull tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del. Av det sagda följer, att utskottet icke kan biträda det i motionen I: 428 framställda yrkandet om att tid för anställning såsom reservbarnmorska under tidsperioden 1920—1937 skulle *i sin helhet* få tillgodoräknas såsom tjänstår i pensionshänseende; såsom i propositionen framhålles talar mot en sådan tillgodoräkningsregel, att här avsedd anställning varit förenad med endast temporär tjänstgörings-skyldighet, varmed följt allenast ett relativt obetydligt fast arvode. Det synes f. ö. icke uteslutet, att ett tillmötesgående av det i motionen väckta yrkandet skulle kunna medföra konsekvenser beträffande andra befattningshavargrupper. Frågan synes alltså vara av den vittutseende natur att — därest positiva åtgärder efter ytterligare överväganden må finnas påkallade — densamma bör prövas i ett större sammanhang.

Mot förslaget om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik — vilket förslag syntes väl förenligt med de synpunk-

ter, som av statsmakterna anlagts på frågan om avgränsningen av statens pensionsanstalts verksamhet — har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet tillstyrker vidare bifall till propositionsförslaget, i vad det samma avser inordnande i statens pensionsanstalt av vissa befattningshavare hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning. Såsom i propositionen framhålles, ha statsmakterna redan tagit principiell ställning till denna pensioneringsfråga. Sedan numera utredning rörande för ändamålet erforderliga detaljbestämmelser föreligger, bör frågan utan ytterligare uppskov lösas.

Med instämmande i de skäl, som föredragande statsrådet anfört till stöd för förslaget om inordnande under pensionsreglementet för statens pensionsanstalt av de befattningshavare vid statens hantverksinstitut, vilka inneha anställning inom den icke-statligt reglerade men med bidrag av statsmedel uppehållna verksamheten vid institutet, får utskottet vidare tillstyrka Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Vad slutligen angår förslaget om vidtagande av vissa jämkningar i pensionsbestämmelserna för befattningshavare inom den statsunderstödda folktandvården, vilket föranletts av vissa i propositionen 1950: 84 framlagda och av statsutskottet denna dag tillstyrkta organisationsförslag, har förslaget icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Äberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 428, bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela pensionsbestämmelser för

- 1) vissa förutvarande reservbarnmorskor m. fl.,
- 2) vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik,
- 3) befattningshavare hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning,
- 4) vissa befattningshavare hos statens hantverksinstitut,
- 5) vissa befattningshavare inom den statsunderstödda folktandvården.

Stockholm den 16 maj 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Rickard Lindström, Sven Larsson, Gränebo, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Heiding, fröken Andersson, herrar Sundelin, Leander, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Andréé och Alfred Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Svensson i Grönvik, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Staxäng, Bergstrand, Petterson i Degerfors, fröken Elmén, herr Jansson i Kalix, fru Ericsson i Luleå och herr Nihlfors.